

WELCOME
BON BINI
WELTASUALULEG
ALOHA
WILLKOMMEN
SALVE
MUAMUHEZWI
LAIPNI LUDZAM
SANNU DAZUWA
WOLKOM
BIENVENUE
WELKOM
SIVANAMKELANONKE
WELLKUMMA
AHLA'W SAHLA
MIRÉ SE VJEN
TALITALI FIEFIA
BINVINUTU
MAEVA
RÄXIM ITEGEZ
MAUYA
AOBPO ITOKKA OBAI
BONVENON
TERE TULEMAST
WOEZOR
SIVANAMKELANONKE
ENNIDOS
BONVENON
CROESO
TERE TULOMAST
BITACMO
XUSH KELIBSIZ
MAUYA
AOBPO ITOKKA OBAI
WELCOME
WELKOMMIEN
BENNVUWE
BENVENUTO
MAAYONG PAG-ABOT
DEGEMER MAT

HOŞGELDİNİZ

TALİM ve TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

**İLK VE ORTAÖĞRETİM
KURUMLARINDA
YABANCI DİLLER,
YAŞAYAN DİLLER VE
LEHÇELERİN ÖĞRETİMİ**
Mevcut Durum Analizi ve Politika Önerileri

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

**İLK VE ORTAÖĞRETİM
KURUMLARINDA
YABANCI DİLLER,
YAŞAYAN DİLLER
VE
LEHÇELERİN ÖĞRETİMİ**

**Mevcut Durum Analizi
ve
Politika Önerileri**

Basım Tarihi: Mart 2021

Editör

Dr. Hasan KAVGACI

Hazırlayanlar

Dr. Hasan KAVGACI

Dr. Ayhan ÖZTÜRK

Ferda KOÇAK

Tayfur GÜDÜCÜ

Grafik Tasarım

Özlem YILMAZ

İletişim

T. C. Millî Eğitim Bakanlığı

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Serhat Mah. 1290. Sokak No.8/B 06374 Yenimahalle/Ankara TÜRKİYE

0312 413 4442

ydeargem@meb.gov.tr

Bu raporun bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir. Rapor TTKB'nin resmi görüşünü yansıtmaz. Kaynak göstermeden alıntı yapılamaz.

SUNUŞ

Bireylerin birden fazla dili kullanabilmesi ve iletişim ihtiyaçlarını birden fazla dilde karşılayabilmesi, farklı kültür ve milletler arasındaki etkileşimin artmaya devam ettiği günümüz dünyasında kişilerin sahip olması gereken önemli bir yeterlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye gerek toplumsal yapısı ve coğrafi konumu gerekse kültürel ve ekonomik ilişkileri bakımından birçok dilin konuşulduğu, bireylerin birden fazla dilde yeterlik kazanmayı arzuladığı ve bu yeterliğe ihtiyaç duyduğu bir ülke durumundadır. Eğitim sistemi de bu toplumsal talep ve ihtiyaçları karşılamayı sağlayacak analiz, politika ve uygulamalara gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla ğrencilerin dilsel çeşitliliğinin ve yetkinliğinin artırılması amacıyla uygulanabilecek politikaların veriye dayalı olarak tartışılması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda, ilk ve ortaöğretim kurumlarında yabancı diller, yaşayan diller ve lehçelerin öğretimine yönelik mevcut durumu analiz ederek politika nerileri sunan bu çalışmada emeği geçen tüm mesai arkadaşlarıma ve öğretmenlere teşekkür ederim.

Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu araştırma yabancı diller, yaşayan diller ve lehçelerin öğretimindeki mevcut durumu, güçlü ve zayıf yönleri öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine göre analiz edip bu görüşler rehberliğinde ileride geliştirilebilecek olan politikalara katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Araştırma bağlamında farklı dillerin öğretim süreçleri irdelenerek öğrencilerin dilsel çeşitliliğini ve yetkinliğini artırmak amacıyla uygulanabilecek politikaların tartışılması için bir zemin hazırlanması amaçlanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de daha sık öğretilen İngilizce, Almanca ve Fransızca dışındaki yabancı diller ile yaşayan dil ve lehçelerle sınırlı tutulmuştur.

Araştırma kapsamındaki dil veya lehçelerin öğretimindeki var olan durumu betimlemeyi hedefleyen bu araştırma kapsamında hazırlanan anketler aracılığıyla okullardaki yönetici, öğretmen ve öğrencilere ilgili dil veya lehçe hakkında açık ve kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir. MEB Bilgi İşlem Başkanlığından 2018 yılında alınan veriler bağlamında 136 okul araştırmaya dâhil edilmiş olup bu okulların 122’sinden yabancı dillere dönük veriler, 14’ünden ise yaşayan dil ve lehçelere ilişkin veriler toplanmıştır. Çalışmanın katılımcıları yönetici (%14,3), öğretmen (%17,9) ve öğrencilerden (%67,8) oluşan 953 kişidir.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şunlardır: (1) Bazı dil derslerinde ders kitaplarından memnuniyetsizliğin olduğu anlaşılmıştır, (2) öğretmenler öğrettikleri dil/lehçeye yönelik olarak çoklu ortam unsurları denilebilecek videolar, görsel ve işitsel destekli zenginleştirilmiş içeriklerden oluşan ek kaynakları kullanmaktadır, (3) öğrenciler dil öğreniminde interneti ve internet tabanlı yazılımları kullanmayı tercih etmektedir, (4) öğrenciler ve öğretmenler ilgili dilin öğretimi ve öğreniminde üniversiteler, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlardan destek almaktadır, (5) öğretmenlerin önemli bir kısmı öğretmekte olduğu yabancı dil, yaşayan dil veya lehçeye yönelik olarak hizmet içi eğitim almamıştır, (6) öğrenciler öğrenmek istedikleri diğer diller olarak daha çok Avrupa dillerini tercih etmektedir, (7) öğretmen ve öğrenciler dersin daha etkili öğretilmesi noktasında kaynak çeşitliliğinin ve ders saatlerinin artırılmasını önermektedir.

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular ışığında yabancı diller, yaşayan diller ve lehçelerin öğretiminde öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi amacıyla öncelikle zenginleştirilmiş, zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırmaya yardımcı olacak materyallerin geliştirilmesi gerektiği görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin birden fazla dilde en azından temel düzeyde iletişim kurabilmesi için öğretilen dil ve lehçelerin çeşitliliğinin artırılarak dil öğretimine erişimin kolaylaştırılması önem arz etmektedir. Mevcut araştırma her ne kadar kapsamlı ve çalışma grubu bağlamında çeşitliliği sağlamış olsa da araştırma bulgularının daha derin verilerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle derinlemesine bilgi elde etmeyi sağlayacak görüşme ve gözlemleri içeren araştırma desenleri ile mevcut çalışmanın genişletilmesinde fayda bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	v
YÖNETİCİ ÖZETİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
YÖNTEM	2
1. KATILIMCILAR	2
2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	4
3. VERİLERİN ANALİZİ	5
4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	5
BULGULAR	6
1. YABANCI DİLLERE YÖNELİK BULGULAR	6
1. 1. Arapça Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	8
1. 2. Arapça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	10
1. 3. İspanyolca Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	13
1. 4. İspanyolca Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	14
1. 5. Rusça Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	17
1. 6. Rusça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	20
1. 7. Çince Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	22
1. 8. Çince Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	23
1. 9. İtalyanca Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	24
1. 10. İtalyanca Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	25
1. 11. Japonca Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	26
1. 12. Japonca Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	26

2. YAŞAYAN DİLLER İLE LEHÇELERE YÖNELİK BULGULAR	27
2. 1. Kürtçe (Kurmancca) Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri	27
2. 2. Kürtçe (Kurmancca) Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	28
2. 3. Kürtçe (Zazaca) Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri	30
2. 4. Kürtçe (Zazaca) Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	30
2. 5. Adıgece Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	32
2. 6. Adıgece Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri	32
2. 7. Boşnakça Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	32
2. 8. Boşnakça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri	32
3. ÖĞRENİLMEK İSTENEN DİĞER YABANCI DİLLER İLE YAŞAYAN DİLLER VE LEHÇELERE YÖNELİK BULGULAR	33
SONUÇ ve ÖNERİLER	34
NOTLAR	38

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Dahil Olan Okullara İlişkin Bilgiler	2
Tablo 2. Katılımcılara İlişkin Sayısal Bilgiler	3
Tablo 3. Öğretmenlerin İlgili Yabancı Dilin Öğretiminde Ortalama Çalışma Süresi ve Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları	3
Tablo 4. Öğretmenlerin İlgili Dil/Lehçenin Öğretiminde Ortalama Çalışma Süresi.....	4
Tablo 5. Yabancı Dillere İlişkin Katılımcılar.....	6
Tablo 6. Yaşayan Diller ve Lehçelere İlişkin Katılımcılar	7
Tablo 7. MEB Arapça Ders Kitabı Hakkındaki Görüşler	8
Tablo 8. MEB Arapça Ders Kitabı Hakkındaki Olumsuz Düşüncelerin Nedenleri.....	8
Tablo 9. Arapça Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar	9
Tablo 10. Arapçanın Öğretiminde Destek Alınan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar	9
Tablo 11. Arapçanın Öğretimine Yönelik Öneriler.....	10
Tablo 12. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu	10
Tablo 13. Arapça Öğrenmeyi Tercih Sebebi	11
Tablo 14. Yararlanılan Ders Dışı Kaynak, Kişi, Kurum ve Kurumlar	11
Tablo 15. Dil Eğitiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar	12
Tablo 16. Arapça Öğretimine Yönelik Görüş ve Öneriler	12
Tablo 17. İspanyolcanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar	13
Tablo 18. İspanyolcanın Öğretiminde Destek Alınan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar.....	13
Tablo 19. İspanyolcanın Öğretimine Yönelik Öneriler.....	14
Tablo 20. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu	14
Tablo 21. İspanyolca Öğrenmeyi Tercih Sebebi	15
Tablo 22. Yararlanılan Ders Dışı Kaynak, Kişi, Kurum ve Kuruluşlar.....	15
Tablo 23. Dil Öğretiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar	16
Tablo 24. İspanyolcanın Öğretimine Yönelik Görüş ve Öneriler	16
Tablo 25. MEB Rusça Ders Kitabı Hakkındaki Görüşler.....	17
Tablo 26. MEB Rusça Ders Kitabı Hakkındaki Olumsuz Düşüncelerin Nedenleri	17
Tablo 27. Rusçanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar.....	18
Tablo 28. Rusçanın Öğretiminde Destek Alınan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar	18
Tablo 29. Rusçanın Öğretimine Yönelik Öneriler	19
Tablo 30. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu	19
Tablo 31. Rusça Öğrenmeyi Tercih Sebebi	20
Tablo 32. Yararlanılan Ders Dışı Kaynak, Kişi, Kurum ve Kuruluşlar.....	20
Tablo 33. Dil Öğretiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar	21

Tablo 34. Rusçanın Öğretimine Yönelik Görüş ve Öneriler	21
Tablo 35. Çincenin Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar.....	22
Tablo 36. Çincenin Öğretimine Yönelik Öneriler.....	22
Tablo 37. Çince Öğrenmeyi Tercih Sebebi	23
Tablo 38. Dil Eğitiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar	23
Tablo 39. İtalyancanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar	24
Tablo 40. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu	24
Tablo 41. İtalyanca Öğrenmeyi Tercih Sebebi	25
Tablo 42. Japoncanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar	26
Tablo 43. MEB Kurmancca Ders Kitabı Hakkındaki Görüşler	27
Tablo 44. Kurmancca Öğrenmeyi Tercih Sebebi	28
Tablo 45. Kurmancca Öğreniminde Yararlanılan Ek Kaynaklar	28
Tablo 46. Kurmancca Öğretiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar	29
Tablo 47. Kurmancca Öğretimine Yönelik Öneriler	29
Tablo 48. Zazaca Öğrenmeyi Tercih Sebebi.....	30
Tablo 49. Zazaca Öğreniminde Yararlanılan Ek Kaynaklar	31
Tablo 50. Zazaca Öğreniminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar	31
Tablo 51. Öğrenilmek İstenen Diğer Diller	33

GİRİŞ

Sosyoekonomik değişimin hız kazandığı günümüz dünyasında, insanların ve milletlerin birbirleriyle olan iletişim ve etkileşimleri de aynı hızda ilerleme kaydetmektedir. Bu ise bir iletişim aracı olarak yabancı dilin önemini daha fazla öne çıkarmakta, birden fazla dilde iletişim yeterliğine sahip olmak birçok kişi için önemli bir ihtiyaç hâline gelmektedir. Eğitim sistemleri bu ihtiyaca cevap verebilmek için çeşitli politikalar geliştirmekte, uluslararası kuruluşlar bu konuyu önemli bir gündem maddesi olarak ele almaktadır.

Çoğul dillilik bir dil çeşitliliği hazinesi olarak bireylerin anadilini, ilk dilini ve öğrendikleri diller ile bu dillerin lehçe ve diyalektiklerini içeren bir kavramdır. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metninde¹ çoğul dillilik birkaç dilde farklı derecede dil becerisi ve farklı kültürlerde deneyimi olan, sosyal bir varlık olarak görülen bireyin iletişim ve kültürler arası etkileşimde yer almak amacıyla dili kullanabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bireyin birden fazla dili kullanabilmesi, iletişim ihtiyaçlarını birden fazla dilde karşılayabilmesi durumuna da işaret eden bu kavrama göre birey öğrendiği dilleri birbirinden zihinsel olarak ayrı şekilde taşımamakta iletişim ihtiyacını en iyi şekilde karşılayabilmek için farklı dillere yönelik bilgisini birlikte kullanabilmektedir.

Türkiye gerek toplumsal yapısı ve coğrafi konumu gerekse kültürel ve ekonomik ilişkileri bakımından birçok dilin konuşulduğu, bireylerin birden fazla dilde yeterlik kazanmayı arzuladığı ve bu yeterliğe ihtiyaç duyduğu bir ülke durumundadır. Eğitim sistemi de bu toplumsal talep ve ihtiyaçları karşılamayı sağlayacak analiz, politika ve uygulamalara gereksinim duymaktadır.

Bu araştırmada yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçelerin öğretimindeki mevcut durum ile güçlü ve zayıf yanları öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine göre analiz etmek, yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçelerin öğretilmesiyle ilgili geliştirilebilecek politikalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Araştırma sayesinde farklı dillerin öğretimindeki güncel durum ile güçlü ve zayıf yanlar belirlenerek öğrencilerin dilsel çeşitliliğini ve yetkinliğini artırmak amacıyla uygulanabilecek veriye dayalı politikaların tartışılması için bir zemin hazırlanması öngörülmektedir. Çalışma, özellikle Türkiye’de daha sık öğretilen yabancı diller dışındaki diller ve lehçelerle sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle yabancı diller grubu içinde İngilizce, Almanca ve Fransızca araştırmaya dâhil edilmemiştir.

¹ Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

YÖNTEM

Mevcut araştırma dil öğretimindeki var olan durumu betimlemeyi hedefleyen bir tarama çalışmasıdır. Araştırma kapsamına alınan okullardaki yönetici, öğretmen ve öğrencilere hazırlanan anketler aracılığıyla öğretilen yabancı dil veya yaşayan dil ve lehçe hakkında açık ve kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir. Bu bölümde katılımcılara ilişkin sayısal bilgilere, veri toplama araçlarına, verilerin analizine ve araştırmanın sınırlılıklarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

1. KATILIMCILAR

Araştırmanın amacı dil ve lehçelerin öğretimindeki mevcut durumu betimlemek olduğu için katılımcılar ilgili dilleri öğreten ve öğrenenler arasından seçilmiştir. Bu doğrultuda farklı dil ve lehçelerden katılımcılar seçilmesine özen gösterilerek olabildiğince fazla çeşitlilik sağlamaya gayret edilmiştir. Ayrıca okul türü ve il noktasında da çeşitliliğe gidilmiştir. Araştırmada okulda ilgili dili öğrenen öğrenci sayısı ve okul türü (resmi-özel) de birer ölçüt olarak belirlenmiş ve katılımcıların ilgili dili öğrenen öğrenci sayısı fazla olan resmi ve özel okullardan seçilmesine dikkat edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Bilgi İşlem Başkanlığından 2018 yılı Mart ayında İngilizce, Almanca ve Fransızca dışındaki yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçelerin öğretildiği okulların adı, ili, ilçesi, okutulan dil, öğrenci sayısı ve okul türünü içeren bilgiler alınmıştır. Alınan veriler bağlamında okulların seçiminde öncelikle ilgili dil veya lehçeyi öğrenen öğrenci sayısının 10 ve üzerinde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca çeşitlilik sağlamak adına kamu okullarının yanı sıra özel okullar da dahil edilmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda araştırmaya konu olan okullara ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Dahil Olan Okullara İlişkin Bilgiler

Dil Kategorisi	Okul Türü				Kademe						Toplam	
	Resmi		Özel		İlkokul		Ortaokul		Lise		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Yabancı diller	80	65,5	42	34,4	3	2,4	15	12,3	104	85,2	122	100,0
Yaşayan dil ve lehçeler	13	92,8	1	7,1	0	0,0	13	92,8	1	7,1	14	100,0
Toplam	93	68,3	43	31,6	3	2,2	28	20,5	105	77,2	136	100,0

Tablo 1’den de görüleceği üzere toplamda 136 okul araştırmaya dâhil edilmiştir. Söz konusu okullardan 122’sinden yabancı dillere dönük veriler, 14’ünden ise yaşayan dil ve lehçelere ait veriler toplanmıştır. Yabancı dillerde araştırmaya dahil edilen okulların 80’i (%65,5) resmi, 42’si (%35,5) ise özel okuldur. Yaşayan diller ve lehçelerde ise araştırmaya dâhil edilen okulların sadece biri özel okuldur.

Araştırmaya dâhil edilen her bir okula araştırma kapsamında geliştirilen anket dağıtılarak her okuldan bir yönetici, en az bir en fazla iki öğretmen ve beş öğrencinin anketleri doldurması istenmiştir. Her okulda ilgili dili öğreten 2 öğretmen bulunmadığından bazı okullarda sadece 1 öğretmen anketi doldurmuştur. 2018 Haziran ayında katılımcıların elektronik olarak ulaştırılan anketleri doldurmasıyla veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin sayısal bilgiler Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcılara İlişkin Sayısal Bilgiler

Katılımcılar	n	%
Yönetici	136	14,3
Öğretmen	171	17,9
Öğrenci	646	67,8
Toplam	953	100

Tablo 2 incelendiğinde, yönetici, öğretmen ve öğrencilerden oluşan 953 kişinin araştırmaya katıldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların %14,3'ünü yöneticiler, %17,9'unu öğretmenler ve %67,8'ini öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında öğretmenlere ilgili yabancı dili ne kadar süredir öğrettikleri ve bu yabancı dile yönelik olarak hizmet içi eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlerin İlgili Yabancı Dilin Öğretiminde Ortalama Çalışma Süresi ve Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları

Branş	\bar{x}	sd	HİE Alan		HİE Almayan	
			f	%	f	%
Arapça	4,5	4,83	15	17	73	83
Rusça	6	3,79	18	81,8	4	18,2
Çince	6,2	1,92	2	40	3	60
İspanyolca	4,5	3,16	17	68	8	32
İtalyanca	8	4,83	2	66,6	1	33,3
Japonca	11,5	2,12	0	0	2	100

*HİE: Hizmet içi eğitim

Tablo 3'e göre, araştırmaya dâhil olan Japonca öğretmenlerinin ($\bar{x}=11,5$) ve İtalyanca öğretmenlerinin ($\bar{x}=8$) ilgili yabancı dilin öğretimindeki çalışma sürelerinin diğer yabancı dil öğretmenlerinin çalışma sürelerinden fazla olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, ilgili yabancı dilin öğretiminde ortalama çalışma süresinin en az olduğu branşların Arapça ($\bar{x}=4,5$) ve İspanyolca ($\bar{x}=4,5$) olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, araştırmaya dâhilindeki yabancı dil öğretmenlerinin önemli bir kısmının (%63,1) öğretmekte oldukları yabancı dile yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir. Branş bazında bakıldığında en fazla Arapça (%83) ve Japonca (%100) öğretmenlerinin hizmet içi eğitim almadıklarını ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Son olarak, bu konuda görüş bildiren Rusça (%81,8), İspanyolca (%68) ve İtalyanca (%66,8) öğretmenlerinin çoğunluğunun öğrettikleri dile yönelik olarak hizmet içi eğitim aldıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki yaşayan dil ve lehçe öğretmenlerinin ilgili dil/lehçenin öğretiminde ortalama çalışma sürelerine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin İlgili Dil/Lehçenin Öğretiminde Ortalama Çalışma Süresi

Öğretmen Branşı	\bar{x}	sd
Adıgece	2	0
Gürcüce	6	3,79
Kürtçe (Kurmancca)	2,7	1,03
Kürtçe (Zazaca)	2,2	1,3
Boşnakça	1	0

Tablo 4'te sunulduğu üzere, araştırmaya dâhil olan Gürcüce ($\bar{x}=6$) ve Kürtçe (Kurmancca) ($\bar{x}=2,7$) öğretmenlerinin ilgili dil/lehçenin öğretimindeki çalışma sürelerinin diğer dil/lehçe öğretmenlerinin çalışma sürelerinden fazla olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, ortalama çalışma süresinin en az olduğu branşların Boşnakça ($\bar{x}=1$) ve Adıgece ($\bar{x}=2$) olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında, öğretmenlere öğrettikleri dil/lehçeye yönelik olarak hizmet içi eğitim alıp almadıkları da sorulmuştur. Bu konudaki öğretmen cevapları incelendiğinde, öğretmenlerin hiçbirinin öğrettikleri dil/lehçeye yönelik olarak hizmet içi eğitim almadıkları görülmüştür.

2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmaya veri toplamak amacıyla 3 farklı grup (yönetici, öğretmen ve öğrenci) için her bir dil grubunda (yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçeler) 3 farklı veri toplama aracı geliştirilmiş olup toplamda 6 farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Anketler için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü sonrası anketler biri resmi diğeri özel olmak üzere iki okulda pilot olarak uygulanmıştır. Anket tarzında hazırlanan veri toplama aracında yöneticilerden okula ait kimlik bilgileri, ilgili dilin/lehçenin okutulma şekli, öğrenci sayısı, öğretmen normu ve okutulma süresi gibi nicel bilgiler istenmiştir. Öğretmen ve öğrenci anketleri ise açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Öğretmenlerden daha çok ilgili dilin/lehçenin öğretim sürecine dair bilgiler edinilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerden öğrettiği dilin/lehçenin öğretim sürecinde yararlandığı kitaplar, MEB tarafından sunulan ders kitabı hakkındaki görüşü, derste kullandığı diğer materyaller, destek aldığı kişi, kurum veya kuruluşlar, dersin öğretiminde yaşadığı sorunlar ve önerileri alınmıştır. Öğrencilerden ise bu dili tercih sebepleri, yararlandığı ders dışı kaynak kişi/kurum/kuruluşlar, öğretimin ve materyallerin yeterliğine ilişkin görüşü, hangi tür ek materyallere ihtiyaç duyduğu, derse ilişkin önerileri ve başka hangi dilleri öğrenmek istediğine yönelik bilgiler toplanmıştır.

3. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde betimsel analiz ile içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmada yönetici, okul, öğretmen ve öğrencilere yönelik frekans dağılımları sunulmuştur. Ardından açık uçlu anket maddelerine verilen cevaplar içerik analizine tabi tutularak dillere göre belli temalar altında toplanmıştır. Bunu takiben, tema içinde oluşturulan kodlara yönelik frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Araştırma kapsamında yöneticilerden sadece okul türü, kademesi, öğretilen dil veya lehçe ile bu dil/lehçeyi öğrenen öğrenci sayısı gibi nicel bazı bilgiler toplanmıştır. Bu veriler betimsel analize tabi tutularak frekans ve yüzdeler şeklinde tablolaştırılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada İngilizce, Almanca ve Fransızcanın dışındaki yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçelerin öğretiminin yapıldığı okullar tercih edilmiştir. Böylelikle öğrencilerin dilsel çeşitliliğini artırmak ve Türkçe dışındaki dillerdeki dağarcığını genişletmek için ülke genelinde öğretimi yaygın olmayan dillere odaklanılmıştır. Bu kısıtlamanın nedeni daha az veriye sahip olunan dil ve lehçelerle ilgili mevcut durumu olabildiğince net bir şekilde gözlemleyebilmektedir. Çalışma kapsamı dışında tutulan dillerden elde edilecek verilerin araştırma sonuçlarını baskın şekilde belirlemesinin bu şekilde önüne geçileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda İngilizce, Almanca ve Fransızca için ayrı bir çalışma yapılabilmesi mümkündür.

Belirtilen üç dilden özellikle İngilizce artık uluslararası geçerliliği kabul edilmiş bir iletişim dilidir. Fakat günümüz dünyasında uluslararası alanda insanların birbirleriyle iletişimlerini sadece İngilizce, Almanca veya Fransızca ile sınırlamanın geçerli bir yaklaşım olmadığı düşünülmektedir. Değişen uluslararası düzen ve güç dengeleri belli başlı bazı ülke ve coğrafyaların ön plana çıkmasını sağlamıştır. Öte yandan ülkelerin ve milletlerin birbirleriyle iletişimlerinde üçüncü bir dili kullanmak zorunda olmaları iletişim ve etkileşimi güçlendiren değil zayıflatan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden öğrencileri farklı dilleri öğrenmeye de teşvik etmek gerekmektedir. Sonuç olarak bu çalışma özelinde nicel anlamda öğretimi daha zayıf olan dillerdeki durum incelenerek dil öğretimi konusunda genişletici bir yaklaşım benimsenmiştir.

BULGULAR

Araştırmada yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçelere yönelik bulgular ayrı ayrı ele alınmıştır. Her bir bölüm içinde 3 gruptan (yönetici, öğretmen ve öğrenci) gelen veriler derlenerek tablolara aktarılmıştır. Nitel araştırmaların doğası gereği, katılımcılar bazı sorulara cevap vermeyebilirken bazı sorulara ise birden fazla cevap verebilmektedirler. Bu nedenle bulgular bölümünde verilen toplam frekans değerleri her bir tablo için farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla veriler değerlendirilirken sadece ilgili sorulara cevap veren katılımcıların görüşleri dikkate alınmıştır.

1. YABANCI DİLLERE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya konu olan yabancı diller Arapça, Rusça, İspanyolca, Çince, İtalyanca ve Japoncadır. Aşağıdaki tabloda bu araştırma kapsamındaki okullarda öğretilen yabancı dillere ilişkin bilgiler ve okul türü bazında katılımcı sayıları sunulmaktadır.

Tablo 5. Yabancı Dillere İlişkin Katılımcılar

Dil	Arapça		Çince		İspanyolca		İtalyanca		Japonca		Rusça	
	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel
Yönetici	53	15	5	0	3	17	0	4	1	1	18	4
Öğretmen	75	16	5	0	6	20	0	4	2	0	22	3
Öğrenci	240	75	29	0	17	80	0	20	5	0	91	6
Toplam	368	106	39	0	26	117	0	28	8	1	131	13

Tablo 5'te sunulduğu üzere çalışma grubundaki okullarda en yaygın yabancı dilin Arapça ($f=68$) olduğu görülmüştür. Arapçayı Rusça ($f=22$), İspanyolca ($f=20$), Çince ($f=5$), İtalyanca ($f=4$) ve Japonca ($f=2$) takip etmektedir. Okul türü bazında katılımcı sayılarına bakıldığında, katılımcıların yaklaşık %68'inin ($f=573$) resmi okullardan olduğu anlaşılmaktadır.

Kürtçe-Kurmancca, Kürtçe-Zazaca, Adıgece, Boşnakça ve Gürcüce araştırma kapsamında ele alınan yaşayan diller ve lehçelerdir. Bu dil ve lehçelere ilişkin frekans dağılımlarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Yaşayan Diller ve Lehçelere İlişkin Katılımcılar

Dil/Lehçe	Adıgece*		Gürcüce		Kürtçe (Kurmancca)		Kürtçe (Zazaca)		Boşnakça	
	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel
Yönetici	1	0	0	1	7	0	5	0	0	0
Öğretmen	1	0	0	0	8	1	5	0	1	0
Öğrenci	5	0	0	0	30	5	25	0	5	0
Toplam	7	0	0	1	45	6	35	0	6	0

* Kiril Alfabesi

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya dâhil edilen okullarda en yaygın olan yaşayan dil ve lehçelerin sırasıyla Kürtçe-Kurmancca (f=7), Kürtçe-Zazaca (f=5), Adıgece (f=1), Boşnakça (f=1) ve Gürcüce (f=1) olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada her bir dile/lehçeye ilişkin elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve analiz sonucunda tema ve kodlar çıkartılmıştır. Böylelikle her bir dile/lehçeye yönelik olarak anket maddelerine verilen cevaplar çerçevesinde detaylı incelemeler yapılmıştır. Öğretilen dile/lehçeye ilişkin materyaller ve dersin öğretiminde yaşanan sorunlarla ilgili verilere öğretmen ve öğrenci anketleri yoluyla ulaşılmıştır. Verilerin analiziyle elde edilen öğretmen ve öğrencilere ilişkin bulgular tablolara aktararak sunulmuştur.

1. 1. Arapça Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen anketlerinden elde edilen veriler incelendiğinde toplamda 91 Arapça öğretmenin anketeye cevap verdiği görülmüştür. Bu öğretmenlerden 50'si sadece MEB tarafından temin edilen ders kitabını, 9'u ise MEB kitabına ilaveten başka ders kitaplarını da kullanmaktadır. Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından sunulan Arapça ders kitabı hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 7. MEB Arapça Ders Kitabı Hakkındaki Görüşler

Okul Türü	Olumlu		Olumsuz	
	f	%	f	%
İlkokul	2	3,5	0	0
Ortaokul / İHO	9	15,7	8	14,1
Lise	22	38,6	16	28,1
Toplam	33	57,8	24	42,2

* Ders kitapları hakkında görüş bildirmeyenler, kendilerine MEB tarafından kitap temin edilmediğini belirtmişlerdir. Bundan sonraki tablolarda görüş bildirmeyenlere ait sayısal verilere yer verilmeyecektir.

Tablo 7'de sunulduğu üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerden 57'si MEB Arapça ders kitabı hakkında olumlu ya da olumsuz görüş bildirmişlerdir. Veriler incelendiğinde bu öğretmenlerin %57,8'nin olumlu, %42,2'nin ise olumsuz görüş bildirdiği anlaşılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen Arapça kitaplarına olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin bu düşüncelerinin nedenlerine ilişkin gerekçeler kodlanarak Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. MEB Arapça Ders Kitabı Hakkındaki Olumsuz Düşüncelerin Nedenleri

Kodlar	f	%
AIHL ve İHL haricindeki liseler için seviyenin üstünde olması	12	38,7
İçeriğin yoğun olması	10	32,2
İçeriğin zengin olmaması	5	16,1
Hazırlık okuyanlar için seviyenin altında olması	4	13,9
Toplam	31	100

Tablo 8'e göre, ders kitabı hakkında olumsuz görüş bildiren öğretmenler, bu düşüncelerinin genel olarak ders kitaplarının öğrenci seviyesinin üzerinde olmasından (%38,7) ve kitap içeriğinin yoğun olmasından (%32,2) kaynaklandığını ifade etmektedir. Bununla birlikte, görüş bildiren öğretmenler kitap içeriklerinin zengin olmadığını (%16,1) ve hazırlık eğitimi almış olan öğrenciler için seviyenin altında olduğunu (%13,9) da belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Arapça öğretmenlerine Arapça dersinin öğretiminde yararlandıkları ek kaynaklara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu yönde elde edilen bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Arapça Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları (video, şarkı, çizgi film, vb.) / Akıllı tahta	31	49,2
Başka yayınlardan fotokopiler	15	23,8
Kelime kartları, sözlükler	7	11,1
EBA platformu	5	7,9
İnternet Siteleri	3	4,7
Ayet ve hadisler	2	3,1
Toplam	63	100

Tablo 9 incelendiğinde, Arapça dersinin öğretiminde, öğretmenlerin en fazla çoklu ortam unsurları (%49,2) diye kodlanabilecek kaynaklardan yararlandıkları görülmektedir. Bunun yanında, görüş bildiren öğretmenlerin yaklaşık %24 oranında başka yayınlardan elde edilen fotokopileri ek kaynak olarak kullandıklarını belirttikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenler ek kaynak olarak en az ayet ve hadisleri (%3,1) kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamında Arapça öğretmenlerine Arapça dersinin öğretiminde yararlandıkları kişi, kurum ve kuruluşlara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu yönde elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmaktadır.

Tablo 10. Arapçanın Öğretiminde Destek Alınan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar

Kodlar	f	%
Suriyeli öğretmenler ve öğrenciler	13	35,1
Üniversiteler (Marmara, Gazi, İstanbul)	12	32,5
Zümre iş birliği	10	27
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	2	5,4
Toplam	37	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, öğretmenlerin özellikle ana dili Arapça olan Suriyeli öğretmen ve öğrencilerden (%35,1) destek aldıkları görülmektedir. Destek alınan kurum olarak ise üniversitelerin (%32,5) ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nün (%5,4) ifade edildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda zümre öğretmenleri arasındaki iş birliğinin de önemli ölçüde (%27) vurgulandığı görülmektedir.

Araştırmaya dahil olan Arapça öğretmenlerine Arapçanın etkili bir şekilde öğretimine yönelik olarak önerileri sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmaktadır.

Tablo 11. Arapçanın Öğretimine Yönelik Öneriler

Kodlar	f	%
Ders saatlerinin artırılması	42	48,8
Uygulamaya yönelik etkinliklerin artırılması (Dil laboratuvarları, dil kampları, vb.)	21	24,4
Derse karşı olumsuz ön yargının yıkılması	11	12,7
Kitapların öğrenci seviyesine ve okul türüne göre yeniden düzenlenmesi	10	11,6
Ana dili Arapça olan öğretmenlerle iş birliği yapılması	2	2,3
Toplam	86	100

Tablo 11 incelendiğinde, ders saatlerinin artırılmasına yönelik önerilerin (%48,8) ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenler, uygulama etkinliklerinin artırılmasını (%24,4), derse karşı ön yargının yıkılmasını (%12,7) ve kitapların öğrenci seviyesine göre düzenlenmesini (%11,6) önermektedir.

Ankete cevap veren Arapça öğretmenlerinin tamamı (n=90) kaynak temininde sorun yaşayıp yaşamadıklarına dair görüş bildirmişlerdir. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 12’de sunulmaktadır.

Tablo 12. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu

Kodlar	f	%
Evet	12	13,3
Hayır	78	86,6
Toplam	90	100

Tablo 12 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%86,6) kaynak temin etme noktasında sorun yaşamadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan öğretmenlerin %13,3’nün bu konuda sorun yaşadığı görülmektedir.

1. 2. Arapça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Arapça öğrenen öğrencilere yönelik anketlerde öğrencilerin ilgili dili tercih sebebi, dil eğitiminin yeterliğine yönelik görüşleri, derste ve ders dışında kullanılan kaynaklar, öğrenmek istediği diğer diller ve dilin öğretimine yönelik önerileri gibi konularda veri toplanmıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan bulgular tablolara aktarılmıştır.

Öğrencilere öncelikle Arapça öğrenmeyi tercih etme sebepleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu bu konudaki görüşlerini ifade etmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Arapça Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Kişisel gelişim	109	34,3
Ders programında zorunlu olması	95	29,9
Dinî nedenler	53	16,7
Kariyere katkı sağlaması	42	13,2
Kolay ve evde konuşulan olması	18	5,6
Toplam	317	100

Tablo 13'e göre, öğrencilerin Arapçayı çoğunlukla kişisel gelişim imkânı sunması (%34,3) ve ders programında zorunlu olması (%29,9) sebebiyle tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte dinî nedenler de (%16,7) dikkat çekici bir şekilde öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Dinî nedenler şeklinde kodlanan bulgu içinde öğrenciler Kuran-ı Kerim'in Arapça olması, Arapçanın Hz. Peygamber (s.a.v.) ve sahabenin dili olması gibi sebeplerden bahsetmişlerdir.

Tablo 14. Yararlanılan Ders Dışı Kaynak, Kişi, Kurum ve Kurumlar

Kodlar	f	%
İnternet siteleri ve mobil uygulamalar	41	26,1
Sözlük ve kaynak kitaplar	36	22,9
Aile ve yakın çevre	23	14,6
Çoklu ortam unsurları	18	11,4
Çeşitli basılı özel yayınlar	15	9,5
Üniversiteler	11	7
Suriyeli öğretmenler ve öğrenciler	5	3,1
DYK kursları veya özel ders	4	2,5
Dil kampı	2	1,2
Kur'an-ı Kerim ve hadis külliyatları	2	1,2
Toplam	157	100

Tablo 14 incelendiğinde, internet siteleri ve mobil uygulamalar (%26,1) ile sözlük ve kaynak kitapların (%22,9) yararlanılan ders dışı kaynak olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanında aile ve yakın çevre (%14,6) ile çoklu ortam unsurları (%11,4) da çokça faydalanılan kaynaklar arasında yer almaktadır. Üniversiteler (%7) ile Suriyeli öğretmen ve öğrenciler (%3,1) de yararlanılan kaynaklar arasındadır. Buna göre öğrencilerin yakın çevrelerinde bulunan ve ana dili Arapça olan kişileri kaynak olarak görüp onlardan destek almaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında öğrencilerden Arapça dili eğitiminin daha etkili olması için kaynakların neler olması gerektiği konusunda görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen bu görüşlere ilişkin bulgular Tablo 15'te gösterilmektedir.

Tablo 15. Dil Eğitiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları (video, çizgi film, oyun vb.)	66	57,3
Ders kitabı veya yardımcı kitap (test, konu anlatımı ve sözlük)	37	32,4
Etkileşimli tahtayla uyumlu ders kitabı	9	7,8
Dil laboratuvarı	3	2,6
Toplam	115	100

Tablo 15'te görüldüğü üzere görsel ve işitsel içeriklere sahip olan çoklu ortam unsurları (%57,3) dil eğitiminin daha etkili olması için önerilen kaynaklar olarak öne çıkmaktadır. Ek kaynak kitaplar (%32,4) ve akıllı tahtaya uyumlu etkileşimli kitaplar (%7,8) da öneriler arasında yer almaktadır.

Son olarak öğrencilerden Arapça öğretimi/öğrenimi için önerilerini sunmaları istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden bazıları bu konudaki görüşlerini paylaşmıştır. Elde edilen verilere ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 16. Arapça Öğretimine Yönelik Görüş ve Öneriler

Kodlar	f	%
Daha çok pratik ağırlıklı bir yöntemin kullanılması	24	36,3
Ders saatinin artırılması	22	33,3
Ana dili Arapça olan öğretmenlerden faydalanılması	9	13,6
Kitapların öğrenci seviyesine ve okul türüne göre yeniden düzenlenmesi	8	12,1
Yurt dışında dil eğitimi alınması	3	4,5
Toplam	66	100

Tablo 16 incelendiğinde, derslerde daha fazla konuşma pratiğinin yapılmasına odaklanan bir yöntemin tercih edilmesinin (%36,3) ve ders saatlerinin artırılmasının (%33,3) öğrenciler tarafından önerildiği görülmektedir. Öğrenciler aynı zamanda ana dili Arapça olan öğretmenlerden faydalanılmasını (%13,6) da önermektedirler.

1. 3. İspanyolca Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

İspanyolca dersi ile ilgili olarak ankete 26 öğretmen cevap vermiştir. MEB'in İspanyolca için bir ders kitabı bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmada ders kitabı ile ilgili bir dönüt alınmamıştır. Öğretmenlere ilk olarak İspanyolca dersinin öğretiminde yararlanılan ek kaynaklara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. İspanyolcanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları / Akıllı tahta (video, şarkı, film, vb.)	18	48,6
İnternet siteleri	14	37,8
Öğretmen yapımı testler, slaytlar ve çalışma kâğıtları	5	13,5
Toplam	37	100

Tablo 17 incelendiğinde, öğretmenlerin genellikle çoklu ortam unsurları (%48,6) diye ifade edilebilecek kaynaklardan yararlandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca internet sitelerinin kullanımının (%37,8) da İspanyolca öğretmenleri arasında yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan İspanyolca öğretmenlerinden İspanyolcanın öğretiminde destek aldıkları kişi, kurum ve kuruluşlara yönelik görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu görüşlere ilişkin bulgular Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. İspanyolcanın Öğretiminde Destek Alınan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar

Kodlar	f	%
Zümre öğretmenleri	5	38,4
Cervantes Enstitüsü	4	30,6
Özel yayınevleri	3	23
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1	7,6
Toplam	13	100

Tablo 18'e göre, öğretmenlerin dikkat çekici bir şekilde zümre öğretmenlerinden (%38,4) İspanyolca öğretimi noktasında destek aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenler İspanyolca öğretimi için Cervantes Enstitüsünden (%30,6) yararlandıklarını belirtmiştir.

Çalışma kapsamında öğretmenler İspanyolca öğretiminin geliştirilmesine yönelik olarak önerilerini paylaşmıştır. Aşağıdaki tabloda bu önerilere ilişkin bulgular sunulmaktadır.

Tablo 19. İspanyolcanın Öğretimine Yönelik Öneriler

Kodlar	<i>f</i>	%
Ders saatlerinin artırılması	5	55,6
MEB tarafından akıllı tahtaya uyumlu ders kitabı sağlanması	4	44,4
Toplam	9	100

Tablo 19 incelendiğinde, öğretmenlerin özellikle ders saatlerinin artırılması (%55,6) ve MEB tarafından akıllı tahtaya uyumlu ders kitabı sağlanması (%44,4) gerektiğini önerdiği anlaşılmaktadır.

Son olarak öğretmenlere İspanyolcanın öğretiminde sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine yönelik elde edilen veriler takip eden tabloda sunulmaktadır.

Tablo 20. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu

Kodlar	<i>f</i>	%
Evet	8	30,7
Hayır	18	69,3
Toplam	26	100

Tablo 20’de görüldüğü üzere öğretmenlerin büyük kısmının (%69,3) bu konuda sorun yaşamadığı ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan öğretmenlerin yaklaşık üçte birinin kaynak temininde sorun yaşadığı anlaşılmaktadır.

1. 4. İspanyolca Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırma kapsamında İspanyolca eğitimi alan öğrencilere yönelik anketlerde öğrencilerin ilgili dili tercih sebebi, dil eğitiminin yeterliğine yönelik görüşleri, derste ve ders dışında kullanılan kaynaklar ve dilin öğretimine yönelik önerileri konularında veri toplanmıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan bulgular aşağıda tablolar hâlinde sunulmuştur.

İlk olarak öğrencilere bu dili öğrenmeyi tercih etme sebepleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı bu konudaki görüşlerini dile getirmiştir. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. İspanyolca Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Popüler bir dil olması	49	52,6
Kişisel gelişim ve merak	21	22,5
Kolay ve anlaşılır bir dil olması	10	10,7
Mesleki kariyer	6	6,4
Okulda zorunlu tutulması	5	5,3
Aile ve arkadaş tavsiyesi	2	2,1
Toplam	93	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin çoğunlukla İspanyolca'yı popüler bir dil olması sebebiyle (%52,6) tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin kişisel gelişim ve merak (%22,5) ile kolay ve anlaşılır bir dil olması (%10,7) sebebiyle de İspanyolca'yı tercih ettiği görülmektedir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı (%88,6) İspanyolca öğrenirken derste kullanılan kaynakları yeterli bulmakta ve verilen dil eğitiminin iletişim kurmak için yeterli olduğunu (%85,5) dile getirmektedir. Bununla birlikte öğrencilere yararlandıkları ders dışı kaynak kişi, kurum, kuruluş veya araç gereçlere yönelik görüşleri de sorulmuştur. Öğrencilerin çok az bir kısmı bu konudaki görüşlerini belirtmiştir. Elde edilen bu görüşlere ilişkin bulgular Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. Yararlanılan Ders Dışı Kaynak, Kişi, Kurum ve Kuruluşlar

Kodlar	f	%
Dil Öğrenme Yazılımları	14	77,7
Cervantes Enstitüsü	3	16,7
Kıtalararası İletişim Merkezi	1	5,6
Toplam	18	100

Tablo 22 incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin çoğunlukla dil öğrenme yazılımlarından (%77,7) yararlandıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin yararlanılan kurum olarak Cervantes Enstitüsü'nü (%17) ifade ettikleri görülmüştür.

Araştırma dâhilinde öğrencilere İspanyolca öğretiminin daha iyi olması için ne tür ek kaynaklara ihtiyaç olduğuna ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu konuda ortaya çıkan bulgular Tablo 23'te sunulmaktadır.

Tablo 23. Dil Öğretiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları (müzik, video, film vb.)	54	58
Ders ve etkinlik kitapları	12	12,9
Sözlükler ve hikâye kitapları	10	10,7
İlgili dili konuşan kişilerle yüz yüze iletişim ve seyahat imkânı	3	3,2
Herhangi bir kaynağa ihtiyaç yoktur.	14	15
Toplam	93	100

Tablo 23 incelendiğinde, öğrencilerin çoklu ortam unsurlarını (%58) en gerekli kaynak olarak ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca ders ve etkinlik kitapları (%12,9) ile sözlükler ve hikâye kitapları (%10,7) da önerilen kaynaklar arasında öne çıkmaktadır. Son olarak öğrencilere İspanyolcanın öğretimine yönelik diğer görüş ve önerileri sorulmuştur. Bu yönde ortaya çıkan bulgular Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. İspanyolcanın Öğretimine Yönelik Görüş ve Öneriler

Kodlar	f	%
Ders saatinin artırılması	29	50,8
Farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılması	13	22,8
Farklı materyaller kullanılması	6	10,5
Ana dili İspanyolca olan öğretmenlerin derse girmesi	4	7
İspanya'daki okullarla iş birliği yapıp, İspanya'da eğitim alınması	3	5,2
İspanya'da geçerli sertifika alınabilecek sınavlar uygulanması	1	1,7
Yurtdışına geziler düzenlenmesi	1	1,7
Toplam	57	100

Tablo 24'e göre, görüş beyan eden öğrencilerin daha çok İspanyolca öğretiminde ders saatinin artırılmasını (%50,9) önerdikleri anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı (%22,8) ile materyallerin kullanılması (%10,5) önerisi de dile getirilmiştir.

1. 5. Rusça Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırma kapsamında anketlere 25 Rusça öğretmeni cevap vermiştir. Öğretmenlerin tamamı ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olup 18'i MEB'in hazırladığı ders kitabını kullandığını ifade etmiştir.

Öğretmenlere ilk olarak MEB Rusça ders kitabı hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Elde edilen görüşlere ilişkin bulgular Tablo 25'te sunulmaktadır.

Tablo 25. MEB Rusça Ders Kitabı Hakkındaki Görüşler

Kodlar	f	%
Olumlu	2	10,6
Olumsuz	17	89,4
Toplam	19	100

Tablo 25 incelendiğinde, görüş bildiren öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%89,4) MEB Rusça ders kitabı hakkında olumsuz görüşe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerden sadece iki tanesinin ilgili ders kitabı hakkında olumlu görüş ifade ettiği görülmektedir.

MEB Rusça ders kitabı hakkında olumsuz görüş bildiren 17 öğretmene kitap hakkındaki olumsuz görüşlerinin nedenleri sorulmuştur. Bu yönde elde edilen bulgular takip eden Tablo 26'da sunulmaktadır.

Tablo 26. MEB Rusça Ders Kitabı Hakkındaki Olumsuz Düşüncelerin Nedenleri

Kodlar	f	%
Öğrenci seviyesinin üzerinde	16	94,1
Becerilere dönük etkinlikler yetersiz	1	5,9
Toplam	17	100

Tablo 26 incelendiğinde, Rusça ders kitabı hakkında olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin neredeyse tamamının ilgili kitabın öğrenci seviyesinin üzerinde (%94,1) olduğunu belirttiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra bir öğretmen de MEB Rusça ders kitabında beceriye dönük etkinliklerin az olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan Rusça öğretmenlerinin derste kullandıkları ek kaynaklara ilişkin olarak görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konu hakkındaki görüşlerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 27’de sunulmaktadır.

Tablo 27. Rusçanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları/akıllı tahta (video, şarkı, film, vb.)	20	55,5
Diğer basılı kaynak kitaplar	9	25
Öğretmen yapımı testler, slaytlar ve çalışma kâğıtları	4	11,1
Kelime kartları, sözlükler	3	8,3
Toplam	36	100

Yukarıdaki tabloya göre, diğer dillerin öğretiminde olduğu gibi Rusçanın öğretiminde de çoklu ortam unsurları (%55,5) öğretmenler tarafından en fazla kullanılan ek kaynakları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra diğer basılı kaynak kitaplar (%25), çalışma kâğıtları ve kelime kartları (%11,1) ile sözlüklerin de (%8,3) kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan Rusça öğretmenlerinden Rusçanın öğretiminde destek alınan kişi, kurum ve kuruluşlara yönelik görüşlerini ifade etmeleri istenmiştir. Bu görüşlere ilişkin bulgular Tablo 28’de sunulmaktadır.

Tablo 28. Rusçanın Öğretiminde Destek Alınan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar

Kodlar	f	%
Zümre öğretmenleri	4	50
Üniversiteler	3	37,5
Rus Kültür Merkezi	1	12,5
Toplam	8	100

Tablo 28 incelendiğinde, görüş bildiren öğretmenlerin zümre öğretmenlerini (%50) Rusçanın öğretiminde destek alınan kişiler içinde değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılar aynı zamanda üniversitelerin (%37,5) ve Rus Kültür Merkezi’nin (%12,5) Rusçanın öğretiminde destek alınan kurumlar arasında olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan Rusça öğretmenlerine Rusçanın öğretimiyle ilgili önerileri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 29’da sunulmaktadır.

Tablo 29. Rusçanın Öğretimine Yönelik Öneriler

Kodlar	f	%
MEB tarafından temin edilmeyen kitapların dağıtımının sağlanması	14	35
Kitapların öğrenci seviyesine ve okul türüne göre yeniden düzenlenmesi	10	25
Dersin yaygınlaştırılması	7	17,5
Ders saatlerinin artırılması	5	12,5
Hizmet içi eğitim verilmesi	4	10
Toplam	40	100

Tablo 29’a göre, öğretmenler MEB tarafından kitapların gönderilmesini (%35), kitapların öğrenci seviyesine göre yeniden düzenlenmesini (%25), dersin yaygınlaştırılmasını (%17,5), ders saatlerinin artırılmasını (%12,5) ve hizmet içi eğitim verilmesini (%10) önermektedir.

Son olarak öğretmenlere Rusçanın öğretiminde kaynak temin ederken sorun yaşama durumları sorulmuştur. 25 öğretmenin görüş bildirdiği soruya yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 30. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu

Kodlar	f	%
Evet	13	52
Hayır	12	48
Toplam	25	100

Tablo 30 incelendiğinde, öğretmenlerin yaklaşık yarısının (%52) kaynak temininde sorun yaşadığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların diğer yarısı ise Rusçanın öğretiminde kaynak temini noktasında sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

1. 6. Rusça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Rusça öğretimine yönelik olarak öğrencilere Rusça öğrenmeyi tercih sebepleri, yararlandıkları ders dışı kaynaklar, dil eğitiminin daha etkili olması için gerekli olan kaynaklar ve Rusça öğretimine yönelik genel görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin Rusça öğrenmeyi tercih etme sebeplerine ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 31. Rusça Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Kişisel gelişim ve merak	43	52,4
Başka seçeneğin olmaması	13	15,8
Mesleki kariyer	10	12,1
Çevrede kullanımının yaygın olması	9	10,9
Ailede konuşulan dil olması	7	8,5
Toplam	93	100

Tablo 31 incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin özellikle kişisel gelişim ve merak sebebiyle (%52,4) Rusça öğrenmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte mesleki kariyer (%12,1), çevrede yaygın bir dil olması (%10,9) ve Rusçanın ailede konuşulan bir dil olması (%8,5) gibi sebepler de öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısı Rusça için derste kullandıkları kaynakları yeterli bulmadığını ifade etmiş fakat büyük bir çoğunluğu aldıkları dil eğitiminin iletişim kurmak için yeterli olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, Rusçanın öğreniminde yararlanılan ders dışı kaynakların neler olduğuna ilişkin soruya çok az öğrencinin cevap verdiği anlaşılmaktadır. Bu konudaki öğrenci görüşleri Tablo 32’de gösterilmektedir.

Tablo 32. Yararlanılan Ders Dışı Kaynak, Kişi, Kurum ve Kuruluşlar

Kodlar	f	%
Aile bireyleri ve yakın çevre	10	76,9
Halk eğitim merkezi	3	23,1
Toplam	13	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun aile bireyleri ve yakın çevrelerini (%76,9) yararlanılan ders dışı kaynak olarak ifade ettiği görülmektedir. Yararlanılan kurum olarak ise katılımcıların halk eğitim merkezlerini (%23,1) belirttiği anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında öğrencilere Rusça öğretiminin daha etkili olması için ne tür kaynaklara ihtiyaç olduğuna yönelik görüşleri sorulmuştur. Bu konuya ilişkin elde edilen bulgular Tablo 33'te verilmektedir.

Tablo 33. Dil Öğretiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar

Kodlar	f	%
Ders ve etkinlik kitapları	29	32,9
Çoklu ortam unsurları (müzik, video, film vb.)	24	27,2
Sözlük, hikâye, görseller vb.	15	17
Dil laboratuvarları	9	10,2
İlgili dili konuşan kişilerle yüz yüze iletişim	6	6,8
Oyun etkinlikleri, hafıza kartları	3	3,4
EBA etkinlik ve uygulamaları	2	2,2
Toplam	88	100

Tablo 33'e göre, öğrencilerin ders ve etkinlik kitapları (%32,9) ile çoklu ortam unsurlarını (%27,2) dil eğitiminin daha etkili olması için gerekli kaynaklar olduklarını ifade ettiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler sözlük (%17) ve dil laboratuvarlarını (%10,2) da gerekli kaynaklar olarak gördüklerini ifade etmiştir.

Çalışma kapsamında öğrencilerden Rusçanın öğretimine yönelik görüş ve önerilerini paylaşmaları istenmiştir. Bu konudaki öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 34'te sunulmaktadır.

Tablo 34. Rusçanın Öğretimine Yönelik Görüş ve Öneriler

Kodlar	f	%
Farklı materyaller kullanılması	18	32,7
Farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılması	14	25,4
Ders saati artırılması	8	14,5
Yurtdışı gezisi ve eğitimi olması	6	10,9
Dilin tanıtımının yapılması	3	5,4
Turizm okullarında ve turizm bölgelerinde Rusça derslerinin verilmesi	3	5,4
Hazırlık sınıflarının olması	2	3,6
Sınıf mevcutlarının azaltılması	1	1,8
Toplam	55	100

Tablo 34 incelendiğinde, farklı materyaller kullanılmasının (%32,7) ve özgün öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının (%25,4) öğrenciler tarafından daha fazla önerildiği anlaşılmaktadır. Öğrenciler ayrıca ders saatlerinin arttırılmasını (%14,5), yurtdışı eğitim aktiviteleri düzenlenmesini (%10,9) ve hazırlık sınıflarının olması (%3,4) gibi görüşlerini de dile getirmişlerdir.

1. 7. Çince Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırma kapsamında ankete cevap veren Çince öğretmeni sayısı 5'tir. Katılımcılara Çincenin öğretiminde yararlandıkları ek kaynaklar, Çincenin öğretimine yönelik önerileri, MEB Çince ders kitabına ilişkin görüşleri ve kaynak temininde sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerden sadece bir tanesi MEB ders kitabını kullanmaktadır ve kitabı yeterli bulduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin Çincenin öğretiminde yararlandıkları ek kaynaklara ilişkin görüşleri 3 kod altında toplanmıştır. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 35'te sunulmaktadır.

Tablo 35. Çincenin Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Kelime kartları	2	40
Öğretmen yapımı testler, slaytlar	2	40
Çoklu ortam unsurları/akıllı tahta (video, şarkı, film, vb.)	1	20
Toplam	5	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, öğretmenlerin daha çok kelime kartları (%40) ile kendilerinin hazırladıkları kaynakları (%40) kullandıkları görülmektedir. Katılımcılardan sadece bir tanesi Çincenin öğretiminde çoklu ortam unsurlarından yararlandığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin destek alınan kişi veya kurumlara ilişkin ifadelerinde zümre öğretmenler kurulu ön plana çıkmıştır. Söz konusu bulgudan hareketle Çince öğretmenlerinin kendi zümrelerini kaynak kişi olarak gördükleri ve Çincenin öğretiminde kaynak kurum veya kişi bakımından yetersizlik olduğu söylenebilir. Bu nedenle, öğretmenlerin yararlanabilecekleri kişi veya kurumlar hakkında bilgilendirilmeleri ihtiyacı olduğu söylenebilir. Ayrıca Çince öğretmenlerinin yarıdan fazlası (%60) kaynak temininde sorun yaşadığını dile getirmektedir.

Araştırmaya katılan Çince öğretmenlerine Çincenin öğretimine yönelik görüş ve önerileri sorulmuş ve elde edilen bilgiler 3 kod altında sınıflandırılmıştır. Bu konudaki bulgular Tablo 36'da sunulmaktadır.

Tablo 36. Çincenin Öğretimine Yönelik Öneriler

Kodlar	f	%
Çince dersi kaldırılmaması	2	33,3
Çin'de eğitim imkânı sağlanması	2	33,3
Görsel-işitsel materyal desteği sağlanması	1	16,6
Ortaöğretim Çince müfredatı geliştirilmesi	1	16,6
Toplam	6	100

Tablo 36'ya göre öğretmenler Çince dersinin kaldırılmamasını (%33,3), öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesi için Çin'de eğitim imkânı sağlanmasını (%33,3), görsel-işitsel materyal desteği sağlanmasını (%16,6) ve ortaöğretim için Çince müfredatı geliştirilmesini (%16,6) önermişlerdir. Tablo 36'da yer alan ilk koda ilişkin cevaplar detaylı incelendiğinde, dersin öğretildiği okulda öğrenci azlığı sebebiyle Çince dersinin kaldırılmasının gündemde olduğu ve bu nedenle ilgili önerinin öğretmenler tarafından ifade edildiği düşünülmektedir.

1. 8. Çince Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilere Çinceyi öğrenme sebepleri, yararlandıkları kaynak kişi ve kurumlar, dil öğretiminin etkili olması için gerekli olan kaynaklar ve Çince öğretimine yönelik genel görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin Çince öğrenmeyi tercih etme sebeplerine ilişkin bulgular Tablo 37’de sunulmaktadır.

Tablo 37. Çince Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Kişisel gelişim ve merak	21	77,7
Mesleki kariyer	4	14,8
Diğer	2	7,4
Toplam	27	100

Tablo 37 incelendiğinde, öğrencilerin büyük oranda kişisel gelişim ve merak (%77,7) sebebi ile Çince öğrenmeyi tercih ettiklerini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler %14 oranında mesleki kariyer ve %7,4 oranında diğer sebeplerden dolayı Çince öğrenmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Çince öğrenirken yararlandıkları ders dışı kaynak kişi, kurum ve kuruluşlar incelendiğinde, Türk-Çin Kültür Derneği (f=6), hafta sonu kursları (f=2) ve EBA platformu (f=1) ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin önemli bir kısmı (f=11) derste kullanılan kaynakları yeterli bulmadığını belirtmiş ve yine daha fazla sayıda öğrenci (f=14) de verilen dil eğitiminin iletişim kurmak için yeterli olmadığını ifade etmiştir. Çince eğitiminin daha etkili olması için ne tür kaynaklara ihtiyaç olduğu öğrencilere sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38. Dil Eğitiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları (video, film, oyun, şarkı vb.)	11	52,3
Ders kitabı ve yardımcı kitaplar	8	38
Kelime kartları, afişler	2	9,5
Toplam	21	100

Tablo 38 incelendiğinde öğrencilerin genellikle çoklu ortam unsurlarını (%52,3) dil eğitiminin daha etkili olması için gerekli kaynak olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, ders kitapları ve yardımcı kitaplar (%38) ile kelime kartları (%9,5) da öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

Öğrencilerin Çince öğretimi için önerileri sorulduğunda çoğunlukla farklı öğretim yöntem ve teknikleri (f=2) ile materyallerin (f=6) kullanılmasını önerdikleri görülmüştür. Bununla birlikte ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı Çince öğretiminin yaygınlaştırılmasını öneren öğrenciler de (f=5) bulunmaktadır.

1. 9. İtalyanca Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırma kapsamında ankete cevap veren İtalyanca öğretmeni sayısı 4'tür. MEB'e ait bir İtalyanca ders kitabı bulunmamaktadır. Bu nedenle ders kitabı hakkında görüş beyan edilmemiştir.

Katılımcılara İtalyanca dersinde kullandıkları ek kaynaklara ilişkin görüşleri sorulmuştur. 3 öğretmenin cevap verdiği soruya ilişkin bulgular Tablo 39'da sunulmaktadır.

Tablo 39. İtalyancanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları / Akıllı tahta (video, film vb.)	1	33,3
Öğretmen yapımı testler ve çalışma kâğıtları	1	33,3
İnternet siteleri	1	33,3
Toplam	3	100

Tablo 39 incelendiğinde, öğretmenlerin çoklu ortam unsurları (%33,3), testler, çalışma kâğıtları (%33,3) ve internet sitelerini (%33,3) İtalyancanın öğretiminde ek kaynak olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

İtalyanca dersinde destek alınan kişi veya kurumlara yönelik bulgulara bakıldığında ise Sieno Yabancılar Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesinden bahsedildiği görülmüştür. Buna göre öğretmenlerin yükseköğretim kurumları ile iş birliğine girip İtalyanca öğretimi için destek almaya çalıştıkları ifade edilebilir.

Araştırmaya dahilindeki İtalyanca öğretmenlerine ilgili dersin öğretimine yönelik kaynak temininde sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş ve 4 öğretmen bu konudaki görüşlerini ifade etmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 40'ta sunulmuştur.

Tablo 40. Kaynak Temininde Sorun Yaşama Durumu

Kodlar	f	%
Evet	2	66,6
Hayır	1	33,3
Toplam	3	100

Tablo 40'taki bulgulara göre, öğretmenlerin çoğunluğu (%66,6) kaynak bulma konusunda sıkıntı yaşamaktadır. MEB'e ait bir ders kitabının olmayışı bu durumu ortaya çıkartan unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir. Ayrıca EBA üzerinde İtalyanca dersine ait bir kaynak sunulmamaktadır.

İtalyanca öğretimine yönelik öğretmen görüş ve önerileri incelendiğinde, sadece bir öğretmenin görüş bildirerek yabancı dil eğitiminin CEFR odaklı şekilde yapılması ve dil bilgisi odaklı olmaması gerektiğinden bahsettiği tespit edilmiştir.

1. 10. İtalyanca Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırma dahilinde İtalyanca eğitimi alan öğrencilere ilgili dili öğrenme sebepleri, yararlandıkları kaynak kişi ve kurumlar, dil öğretiminin etkili olması için gerekli olan kaynaklar ve İtalyanca öğretimine yönelik genel görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin İtalyancayı öğrenme sebeplerine ilişkin bulgular Tablo 41’de sunulmaktadır.

Tablo 41. İtalyanca Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Kişisel gelişim ve merak	12	66,6
Aile ve yakın çevrede yaygın kullanılması	4	22,2
Mesleki gelişim	2	11,1
Toplam	18	100

Tablo 41 incelendiğinde, öğrencilerin genel olarak kişisel gelişim ve merak (%66,6) sebebiyle İtalyanca öğrenmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte aile ve yakın çevrede dilin yaygın kullanılması (%22,2) ve mesleki gelişim (%11,1) de İtalyanca öğrenmeyi tercih sebepleri olarak öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

Öğrencilerin İtalyanca öğrenirken yararlandıkları ders dışı kaynak kişi, kurum ve kuruluşlar incelendiğinde internet tabanlı dil öğrenme yazılımları (f=10), İtalyan Kültür Merkezi (f=5) ve aile (f=2) cevaplarının öne çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin büyük çoğunluğu (f=19) derste kullanılan kaynakları yeterli bulmaktadır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı (f=14) derste verilen eğitimin iletişim kurmak için yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin İtalyanca öğretimi için önerileri sorulduğunda ise öneri sunan öğrencilerin yaklaşık yarısı (f=5) pratik yapılabilecek ortamların sağlanmasını diğer kısmı ise (f=4) öğrenci değişim programlarının yapılmasını önermiştir.

1. 11. Japonca Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırma kapsamında ankete cevap veren Japonca öğretmeni sayısı 2'dir. MEB'e ait bir Japonca ders kitabı bulunmadığından ders kitabı hakkında görüş beyan edilmemiştir. Araştırmaya katılan Japonca öğretmenleri destek alınan kişi veya kurumlara dönük olarak bir görüş beyan etmemiştir. MEB'e ait bir ders kitabının da olmaması nedeniyle öğretmenler kaynak temininde sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle öğretmenler bir ders kitabı veya eğitim aracı hazırlanmasını önermiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere Japonca dersinde yararlandıkları ek kaynaklara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 42'de sunulmuştur.

Tablo 42. Japoncanın Öğretiminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Çoklu ortam unsurları/akıllı tahta (video, film vb.)	2	50
Öğretmen yapımı testler ve çalışma kâğıtları	2	50
Toplam	4	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, öğretmenlerin Japoncanın öğretiminde çoklu ortam unsurları ile öğretmen yapımı testler ve çalışma kâğıtlarını kullandıkları anlaşılmaktadır. Fakat EBA platformu incelendiğinde Japonca ile ilgili bir kaynağa rastlanılmamıştır.

1. 12. Japonca Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Japonca öğretimine yönelik olarak araştırmaya sadece bir resmi okuldan öğrenciler katılmıştır. Öğrencilerin Japonca'yı tercih sebepleri incelendiğinde kişisel gelişim ve merak (f=5) öne çıkmıştır. Öğrenciler yararlandıkları ders dışı kaynaklardan bahsetmemiştir fakat araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı derste kullanılan kaynakları yetersiz bulduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte öğrenciler verilen eğitimi iletişim kurmak için yeterli bulduklarını (f=5) belirtmiştir. Öğrenciler dersin öğretimiyle ilgili herhangi bir öneride bulunmamışlardır.

2. YAŞAYAN DİLLER İLE LEHÇELERE YÖNELİK BULGULAR

Yaşayan diller ile lehçeler içinde araştırmaya dâhil edilen okullarda Kurmancca, Zazaca, Adıgece, Boşnakça ve Gürcüce eğitimleri verilmektedir. Bu bölümde, her bir dil ve lehçeye ilişkin bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

2. 1. Kürtçe (Kurmancca) Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen anketlerinden elde edilen veriler incelendiğinde toplamda 9 Kürtçe (Kurmancca) öğretmenin anketlere cevap verdiği anlaşılmaktadır. Bu öğretmenlerin hepsi MEB tarafından temin edilen ders kitabını kullanmaktadır. Katılımcılara ilk olarak MEB Kurmancca ders kitabı hakkındaki görüşleri sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43. MEB Kurmancca Ders Kitabı Hakkındaki Görüşler

Kodlar	f	%
Olumlu	8	88,8
Olumsuz	1	11,2
Toplam	9	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, öğretmenlerin neredeyse tamamının (%88,8) ders kitabı hakkında olumlu görüş beyan ettiği anlaşılmaktadır. Katılımcılardan sadece bir tanesi MEB Kurmancca ders kitabı için olumsuz görüşünü bildirmiştir.

Ders kitabı dışında kullanılan ek kaynaklara bakıldığında görüş beyan eden öğretmenlerin çoklu ortam unsurları (f=4) ve öğretmen yapımı testler ile çalışma kâğıtlarını (f=2) kullandıkları göze çarpmaktadır.

Araştırmaya katılan Kürtçe (Kurmancca) öğretmenlerinin yarıya yakını (f=4) kaynak temininde sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenler ders saatlerinin artırılmasını (f=3) ve kitaplara atasözü ve hikâyeler (f=1) eklenmesini önermektedir.

2. 2. Kürtçe (Kurmancca) Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırmaya toplam 8 okuldan Kürtçe (Kurmancca) öğrenen toplam 35 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere ilk olarak Kurmancca öğrenmeyi tercih sebepleri sorulmuştur. Bu konudaki öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 44. Kurmancca Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Ailede ve yaşanan çevrede kullanılan bir dil olması	21	60
Merak	14	40
Toplam	35	100

Tablo 44'te de görüldüğü üzere ailede ve yaşanan çevrede kullanılan bir dil olması (%60) Kurmancca öğrenmeyi tercih sebebi olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler merak ettikleri (%40) için Kurmancca öğrenmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere ders dışında Kurmancca öğrenmek için kullandıkları kaynak kişi, kurum ve kuruluşlara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular 3 kod altında Tablo 45'te sunulmuştur.

Tablo 45. Kurmancca Öğreniminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Aile bireyleri ve yakın çevre	8	66,6
Halk edebiyatı ürünleri (masal, şiir vb.)	3	25
Özel ders / Kurs	1	8,4
Toplam	12	100

Tablo 45'te görüleceği üzere aile ve yakın çevre (%66,6) en sık kullanılan ek kaynak olarak zikredilmektedir. Öğrenciler ayrıca halk edebiyatı ürünlerini (%25) ve özel kursları (%8,4) da Kurmancca öğreniminde yararlandıkları ek kaynaklar olarak belirtmişlerdir.

Bununla birlikte öğrencilerin yarısından fazlası (f=20) derste kullanılan kaynakları yetersiz bulmakta ve kaynak çeşidinin çok az olduğunu vurgulamaktadır. Fakat öğrencilerin büyük çoğunluğu (f=31) verilen dil eğitiminin iletişim kurmak için yeterli olduğunu ifade etmektedir.

Kurmancca öğretiminin daha etkili olması için öğrencilerden ne tür kaynaklara ihtiyaç olduğuna dair önerileri istenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 46’da verilmiştir.

Tablo 46. Kurmancca Öğretiminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar

Kodlar	f	%
Görsel ve işitsel materyaller (video, film vb.)	17	41,4
Sözlük	8	19,5
Çalışma kitabı	8	19,5
Akıllı tahtaya uyumlu ders kitabı	4	9,7
Dergi, roman, hikâye, tekerleme, fıkra	4	9,7
Toplam	41	100

Tablo 46’ya göre, çoklu ortam unsurları olarak da değerlendirilebilecek olan görsel ve işitsel materyaller (%41,4), Kurmancca öğretiminin daha etkili olması için en çok önerilen kaynak olmuştur. Bunun yanı sıra sözlük (%19,5) ve çalışma kitabı (19,5) da öğrenciler tarafından önerilmiştir.

Son olarak öğrencilere Kurmancca öğretimine yönelik diğer görüş ve önerileri sorulmuştur. Bu yönde elde edilen bulgular Tablo 47’de sunulmuştur.

Tablo 47. Kurmancca Öğretimine Yönelik Öneriler

Kodlar	f	%
Daha fazla materyal kullanılması (kitap test kitabı, hikâye, sözlük vb.)	24	55,8
Ders saati artırılması	11	25,5
Farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılması	4	9,3
Konuşma üzerine etkinlikler yapılması	2	4,6
Notlandırma yapılmaması	1	2,3
Dil sınıfı açılması	1	2,3
Toplam	43	100

Tablo 47’de görüldüğü üzere öğrenciler çoğunlukla materyal eksikliğine dikkat çekerek farklı türdeki materyallerin artırılmasını (%55,8) önermiştir. Buna ek olarak ders saatinin artırılması (%25,5) ve farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması (%9,3) önerileri de öğrenciler tarafından ifade edilmiştir.

2. 3. Kürtçe (Zazaca) Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya 5 Zazaca öğretmeni katılmıştır. Bu öğretmenlerden sadece üçü MEB ders kitabından memnun olduğunu ifade etmiştir. Memnun olmayanlar ders kitaplarının ağız farklılıklarını yansıtmadığını dile getirmektedir.

Zazaca öğretmenleri tarafından yararlanılan ders kitabı dışındaki ek kaynaklara bakıldığında görüş beyan eden öğretmenlerin Zazaca halk edebiyatı ürünleri (f=2), sözlükler (f=2) ve Zazaca elifbayı (f=1) kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan fazlası (f=3) kaynak temininde sorun yaşadıklarını dile getirmektedir.

Zazaca öğretmenlerinin destek aldığı kişi, kurum ve kuruluşlar incelendiğinde ise Bingöl Üniversitesi ve zümre öğretmenlerinin beyan edildiği görülmektedir. Öğretmenlerin önerileri incelendiğinde ise içerik bakımından daha zengin kitapların basılması (f=3) ve ders saatlerinin artırılması (f=1) gerektiği önerileri ön plana çıkmaktadır.

2. 4. Kürtçe (Zazaca) Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırma dahilindeki Zazaca eğitimi alan öğrencilerden elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur. Öncelikle öğrencilere Zazaca öğrenmeyi tercih sebepleri sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 48’de sunulmaktadır.

Tablo 48. Zazaca Öğrenmeyi Tercih Sebebi

Kodlar	f	%
Ailede ve yaşanılan çevrede kullanılan bir dil olması	17	68
Ailenin talebi	5	20
Merak	3	12
Toplam	25	100

Tablo 48 incelediğinde, Zazacanın ailede ve yaşanılan çevrede kullanılan bir dil olmasının (%68) dili öğrenme sebebi olarak öne çıktığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ailenin talebi (%20) ve merak (%12) de katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında öğrencilere Zazaca öğretiminde kullandıkları ders dışı kaynaklara ilişkin görüşleri de sorulmuştur. Bu konuda elde edilen bulgular Tablo 49’da sunulmaktadır.

Tablo 49. Zazaca Öğreniminde Yararlanılan Ek Kaynaklar

Kodlar	f	%
Aile bireyleri ve yakın çevre	17	77,2
Halk edebiyatı ürünleri (masal, şiir vb.)	5	22,8
Toplam	22	100

Tablo 49’a göre, öğrencilerin Zazaca öğrenimlerinde yararlandıkları ek kaynak olarak en fazla aile bireyleri ve yakın çevrelerini (%77,2) ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, öğrencilerin halk edebiyatı ürünlerini (%22,8) de ek kaynak olarak belirttiği görülmektedir.

Araştırmaya dahilindeki Zazaca öğretilen öğrencilerin yarıya yakını (f=11) derste kullanılan kaynakları yeterli bulmamaktadır. Neden olarak ise kaynak sayısı ve çeşidinin yetersiz olması ve öğretmenin dersin alanından biri olmaması sunulmuştur. Öğrencilerin yarıdan fazlası (f=18) verilen eğitimi iletişim kurmak için yeterli görürken yetersiz görenler ders saatlerinin ve materyallerin kısıtlı olmasına işaret etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilere Zazaca öğreniminin daha etkili olması için gerekli olan kaynaklar konusunda görüşlerini bildirmeleri istenmiştir. Bu konuda elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 50. Zazaca Öğreniminin Daha Etkili Olması İçin Gerekli Kaynaklar

Kodlar	f	%
Atasözü ve deyimler sözlüğü	8	57
Görseller	5	20
Çoklu ortam unsurları (video, film, oyun, şarkı vb.)	4	16
Ders kitabı ve test kaynakları	4	16
Hikâyeler ve basit dilbilgisi kitapları	4	16
Toplam	25	100

Tablo 50 incelendiğinde; atasözü ve deyimler sözlüğü (%57), görseller (%20), çalışma ve dilbilgisi kitapları (%16), çoklu ortam unsurları (%16) gibi materyallere ihtiyaç olduğunun vurgulandığı görülmektedir.

Son olarak Zazaca öğretiminin geliştirilmesi için diğer önerilerinin neler olduğu sorulduğunda, öğrenciler ders saatlerinin (f=8) ve materyallerin artırılması (f=7) ile dersin yaygınlaştırılması (f=1) gerektiğini belirtmiştir.

2. 5. Adıgece Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya dâhil edilen okullar içinde sadece bir resmi okulda Adıgece öğretilmektedir. Veriler incelendiğinde bu okulda MEB ders kitabı kullanıldığı ve kitaptan memnun olduğu görülmektedir. Ek kaynak olarak çoklu ortam unsurları sıklıkla kullanılmaktadır. Dersin öğretimi için Kayseri-Kafkas Kültür Derneği ile iş birliği yapıldığı ifade edilmektedir. Kaynak temininde bir sorun yaşandığı ifade edilmemekle birlikte daha çok materyal üretilmesi bir öneri olarak dile getirilmektedir.

2. 6. Adıgece Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Adıgece dersini alan öğrencilerden sadece beşi araştırmaya katılmıştır. Bu öğrencilerin neredeyse tamamı dersi ailesinin isteği (f=4) üzerine geri kalan öğrenci ise merak ettiği için seçtiğini belirtmiştir. Öğrenciler ders dışı kaynak olarak interneti ve Adıgece yayın yapan TV kanallarını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Derste kullanılan kaynaklar yeterli bulunmakla birlikte daha fazla çoklu ortam unsurlarının faydalı olacağı dile getirilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı (f=3) verilen dil eğitiminin iletişim kurmak için yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğrenciler ilgili dersin öğretiminin daha etkili olması konusunda, ders saatlerinin arttırılması (f=1) ve ders kitabının daha ilgi çekici hale getirilmesi (f=1) önerilerinde bulunmuşlardır.

2. 7. Boşnakça Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya dâhil edilen okullar içinde sadece bir resmi okulda Boşnakça öğretilmektedir. Derste temel kurs kitabının kullanıldığı belirtilmiştir. Ortaokul düzeyinde kaynak bulunamadığından kaynak temininde sorun yaşandığı ifade edilmiştir. Öğretmenler ek kaynak olarak akıllı tahta üzerinden çoklu ortam unsurlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir.

2. 8. Boşnakça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Mevcut çalışma dahilindeki Boşnakça eğitimi alan öğrencilerin bu dili çoğunlukla kişisel gelişim amacıyla (f=4) öğrendiklerini ifade ettikleri anlaşılmıştır. Öğrenciler derste kullanılan kaynakları yetersiz (f=4) bulmakta ve verilen eğitimi Boşnakçada iletişim kurmak için yeterli görmemektedir (f=4). Ayrıca öğrenciler ders kitabının olmamasından dolayı öncelikle bu ihtiyacın giderilmesi gerektiğini belirtmektedir.

3. ÖĞRENİLMEK İSTENEN DİĞER YABANCI DİLLER İLE YAŞAYAN DİLLER VE LEHÇELERE YÖNELİK BULGULAR

Araştırmaya katılan tüm öğrencilere başka hangi dilleri öğrenmek istedikleri sorulmuştur. Öğrencilerin bu konuda vermiş oldukları cevaplar Tablo 51’de sunulmaktadır.

Tablo 51. Öğrenilmek İstenen Diğer Diller

Kodlar	f	%
Fransızca	123	22,3
İngilizce	74	13,4
İspanyolca	63	11,4
Almanca	63	11,4
Korece	35	6,3
İtalyanca	34	6,1
Rusça	34	6,1
Arapça	32	5,8
Farsça	23	4,1
Japonca	22	4
Çince	21	3,8
*Osmanlı Türkçesi	10	1,8
Kürtçe	7	1,2
Hintçe	3	0,5
Yunanca	1	0,1
Portekizce	1	0,1
Litvanca	1	0,1
Makedonca	1	0,1
Kazakça	1	0,1
Bulgarca	1	0,1
Toplam	550	100

* Farklı bir dil olarak ele alınmamasına rağmen öğrenciler tarafından bu soruya cevap olarak yazıldığı tespit edilmiş ve bu nedenle tabloya eklenmiştir.

Tablo 51 incelendiğinde, Avrupa dillerinin öğrenciler tarafından öğrenilmek istenen diller olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Buna göre Fransızca %22,3, İngilizce %13,4, İspanyolca %11,4 ve Almanca %11,4 oranında öğrenciler tarafından öğrenilmek istenen yabancı diller olarak ifade edilmiştir. Bunların yanında Korece (%6,3), Rusça (%6,1), Arapça (%5,8) ve Çince (%3,8) öğrenilmek istenen diller olarak dikkat çekmektedir. Öğrencilerin ifade ettiği dillerin büyük bir bölümü Bakanlar Kurulu Kararı² ile belirlenen Türkiye’de öğretilebilecek diller listesinde yer almaktadır.

² 2.7.2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 37. maddesi hükmünce öğretilebilecek diller artık Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulan yabancı diller ile yaşayan diller ve lehçelere yönelik mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yöneticilere, öğretmenlere ve öğrencilere dil öğretimi/öğrenimi ile ilgili çeşitli sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler analiz edilerek dillerin öğretimiyle ilgili mevcut durum irdelenirken aynı zamanda belli politika önerilerinde bulunmak da amaçlanmıştır.

Araştırma sonuçları Rusça gibi bazı dil derslerinde ders kitaplarından memnuniyetsizliğin olduğunu, bazılarında ise olumlu görüşlerin daha yoğun olduğunu göstermektedir. Ders kitaplarından memnuniyetsizliğin nedenleri incelendiğinde genel olarak kitapların öğrenci seviyesine uygun olmaması, içerik olarak yetersiz kalması, ilgi çekici ve zengin olmaması gibi görüşlere rastlanmıştır. Ayrıca bazı diller için MEB tarafından gönderilen bir ders kitabı bulunmamaktadır. Diğer taraftan özellikle yaşayan dil ve lehçeler grubunda öğretmenlerin çoğunluğunun ders kitaplarından memnun olduğu ancak kaynakların çeşitlendirilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. *Elde edilen bulgular ışığında öncelikle ders kitabı olmayan dil dersleri için bir kitap hazırlanması ve mevcut ders kitaplarının içerik olarak gözden geçirilmesinin faydalı olacağı söylenebilir.* Kitapların öğrencilerin ilgisini çekebilecek, zenginleştirilmiş çoklu ortam unsurlarını içeren ögeler barındırmasına dikkat edilmelidir. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde derste kullanılan kaynakların yeterli olmadığı görüşü hâkimdir. İspanyolca ve İtalyanca gibi MEB tarafından bir eğitim aracının sunulmadığı dillerde öğrenciler derste kullanılan kaynaklardan daha memnundurlar. Söz konusu okullarda öğrencilerin genellikle zümre öğretmenleri rehberliğinde kendi imkânları ile ulaştıkları kaynakları kullanmakta oldukları düşünülmektedir. Bu tip örneklerde okulların yararlı olduklarını düşündükleri kaynakları kendilerinin seçip deneyerek kullanmaları kaynaklarla ilgili olumsuz düşüncelerin azalmasına yol açmış olabilir.

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde derste kullanılan kitapları yeterli bulan veya bulmayan tüm öğretmenlerin ek kaynakları kullanmaya çalıştıkları görülmektedir. İlgili dilin/lehçenin öğretiminde yararlanılan ek kaynaklara ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin ve öğrencilerin çoğunlukla çoklu ortam unsurları denilebilecek videolar, görsel ve işitsel destekli zenginleştirilmiş içerikleri kullanmalarının ön plana çıktığı görülmüştür. Birçok yabancı dil ve yaşayan dil için öğrenciler çoklu ortam unsurlarının daha fazla sunulmasının yanı sıra sözlüklerin ve hikâye kitaplarının bulunmasının dili daha etkili öğrenmelerine yardımcı olacağını vurgulamaktadır. Ayrıca zenginleştirilmiş kitap türü materyallerin ve akıllı tahtaya uyumlu olan etkileşimli ders kitaplarının da gerekli olduğu belirtilmektedir. FATİH projesi kapsamında birçok okula internet altyapısı ve akıllı tahta donanımı sunulmuştur. Bu bakımdan *ders kitabı olsun veya olmasın ilgili dilin/lehçenin daha etkili bir şekilde öğretilmesi için görsel ve işitsel içerik destekli, etkileşimli, akıllı tahta donanım ve yazılımına uyumlu ve kendi kendine öğrenmeyi destekleyecek ek öğretim materyallerinin sunulmasının faydalı olacağı ifade edilebilir.* Hatta bu sonuçlar bu tür materyallerin MEB tarafından sunulması hâlinde öğretmenler ve öğrenciler tarafından anlamlı ve faydalı görülüp tercih edileceğine de işaret etmektedir.

Araştırma sonuçları özellikle öğrencilerin interneti ve internet tabanlı yazılımları kullanmayı tercih ettiklerini göstermektedir. *Söz konusu tercihin zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırmaya katkı sağlaması da göz önünde bulundurulduğunda her bir dil için internet tabanlı yazılımların ve çevrimiçi platformların geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.* Böylelikle çok daha fazla sayıda öğrenciye ulaşılacak ve herhangi bir dili okuldaki öğretmen ve mekân sınırlamasından dolayı öğrenmesi pek mümkün olmayan öğrencilere dil öğrenimine erişim imkânı sağlanacaktır. Bu durumun eğitimde fırsat eşitliğine de katkı sunacağına inanılmaktadır.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin ilgili dilin veya lehçenin öğretiminde yararlandıkları kişi, kurum ve kuruluşlar incelendiğinde üniversitelere, çeşitli sivil toplum kuruluşlarına ve uluslararası kuruluşlara rastlanmaktadır. *Dil öğretimini desteklemek amacıyla oluşturulabilecek zenginleştirilmiş içeriklerin veya çevrim içi platformların oluşturulmasında bu kaynak kurum ve kuruluşlardan yararlanılması düşünülebilir.* Diğer taraftan dil öğrenmenin duyuşsal boyutunun önemli olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ilgili dilin hayattaki yeri ve anlamı hakkında bilgi sahibi olması, günlük hayatlarına nasıl bir katkısı olacağına farkında olması, farklı dillerde yetkinlik kazanmanın değerinin bilincinde olması o dili öğrenmeye daha istekli olmasına yardımcı olmaktadır. *Bu bakımdan dil öğretiminde katkı sunabilecek kurum ve kuruluşlardan bu tür kazanımları desteklemek için de yardım alınabileceği düşünülmektedir.*

Mevcut araştırmada öğretmen ve öğrencilerin kullandıkları ek kaynaklar ile destek aldıkları kişi, kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi alınmış olmasına rağmen bu kaynakların niteliğine ve bahsi geçen kurum ve kuruluşlardan nasıl bir destek aldıklarına dair bir veri toplanmamıştır. *İleride yapılabilecek daha derin ve detaylı veriler toplamaya dönük bir araştırma ile bu tip bilgilere ulaşılması sonrasında geliştirilebilecek politikaların içeriğinin veriye dayalı olarak doldurulması mümkün olabilecektir.*

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin önemli bir kısmı öğretmekte olduğu yabancı dil, yaşayan dil veya lehçeye yönelik olarak hizmet içi eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Diğer tüm alanlardaki çalışanların olduğu gibi, öğretmenlerin de mesleki, sosyoekonomik ve teknolojik gelişim ve değişimlere ayak uydurabilmesi için kendilerini güncellemeleri ve geliştirmeleri gerekmektedir. Bu gereklilik, öğretmenlerin daha verimli ve etkili olabilmelerini sağlayabilmek için üzerinde mutlaka durulması gereken bir durumdur. Gerek kamu gerekse özel sektörde hizmet içi eğitimlerin sistematik bir şekilde uygulanması bu noktada önem arz etmektedir. Hizmet içi eğitimler öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri arttırmalarına katkı sağlamaktır. *Buradan hareketle, yabancı dil ile yaşayan dil ve lehçeler öğretmenlerine periyodik bir şekilde alanlarına yönelik olarak hizmet içi eğitimler verilmesi önerilmektedir.*

Arapça dersine yönelik bulgular incelendiğinde destek alınan kişiler arasında gerek öğretmenler gerekse öğrenciler Suriyeli öğretmen ve öğrencilerden bahsetmişlerdir. *Bu bulgular rehberliğinde ana dili Arapça olan ülke vatandaşlarından Türkiye’de sığınmacı veya mülteci konumunda yaşamakta olanlardan Arapça dersleri için kaynak kişi olarak yararlanılması amacıyla kolaylaştırmaların yapılması önerisinde bulunulabilir.*

Öğretmen ve öğrencilerin dersin daha etkili öğretilmesi için getirdikleri öneriler incelendiğinde daha fazla ve zengin kaynak ihtiyacı orada da göze çarpmaktadır. Bununla birlikte ders saatlerinin artırılması da önerilmiştir. Dil öğrenme sadece sınıf ortamında gerçekleşen bir süreç değildir. Birçok öğrenme için bu tespit yapılabilir de bir iletişim aracı olarak dilin günlük hayatın tamamında kullanılması ile gerçek anlamda öğrenilebileceğini vurgulamak gerekir. Bu bakımdan dil öğrenen bireylere sınıf ve okul dışında bu öğrenmeye devam edecekleri, dersteki öğrenmelerini pekiştirecekleri öğrenme imkânlarının sunulması gerekmektedir. Ders saatlerinin artırılması yönündeki önerinin böyle bir gereksinime işaret ettiği çıkarımı yapılabilir. Haftalık ders çizelgesinde bir değişikliğe gitmek ve yabancı dil derslerinin haftalık ders saatlerini artırmak yolu da düşünülebilir. Fakat daha evvel bahsedilen çevrim içi platformlar ve kendi kendine öğrenmeyi destekleyici zenginleştirilmiş materyallerin de bu gereksinimin karşılanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Nitekim ders saatlerinde bir artış öğretmen ihtiyacı ve diğer derslerin çizelgedeki saatlerinin değiştirilmesi gibi başka sorunları da peşinden getirebilecektir.

Araştırmada öğrencilerden öğrenmek istedikleri diğer dilleri ifade etmeleri istenmiştir. Ulaşılan bulgularda Avrupa dillerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Türkiye’de öğretilebilecek yabancı diller Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmektedir. Bugün itibariyle 20 yabancı dil için öğretim izni bulunmaktadır. Araştırmada öğrencilerin öğrenmek istedikleri diller incelendiğinde büyük bölümünün öğretilebilecek diller listesinde olduğu görülmektedir. Bazı diller ise henüz listeye eklenmemiştir. *Bu konuda gerek öğrenci talepleri gerekse ekonomik, sosyal ve kültürel öncelikler dikkate alınarak listeye eklenmesi gereken yeni diller üzerinde çalışmalar yapılabilir. Ayrıca materyal veya öğretim programı geliştirme gibi dillerin öğretimini destekleyecek çalışmaların yapılmasında bu liste öncelikli dillerin belirlenmesine yardımcı olabilir.*

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular ışığında yabancı diller, yaşayan diller ve lehçelerin öğretiminde öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi amacıyla öncelikle zenginleştirilmiş ve zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırmaya yardımcı olacak materyallerin geliştirilmesi gerektiği görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin birden fazla dilde en azından temel düzeyde iletişim kurabilmesi için dillerdeki çeşitliliğin artırılarak dil öğretimine erişimin kolaylaştırılması önem arz etmektedir. *Mevcut araştırma her ne kadar kapsamlı ve çalışma grubu bağlamında çeşitliliği sağlamış olsa da araştırma bulgularının daha derin verilerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle derinlemesine bilgi elde etmeyi sağlayacak görüşme ve gözlemleri içeren araştırma desenleri ile mevcut çalışmanın genişletilmesinde fayda bulunmaktadır.*

NOTLAR

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

